

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ և ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՕՐԱԳԻՐ

(حیرہ نیک) غزہ تہ سی ادارہ سنہ

10 ФУРУЗ

(*) Այս բաղմամբատակ պատրիարքի հաղած բեկեռներով չափը եւ զվի շղթա իբրեւ պատմական հնութիւն յերոստոտէ

(*) Այս բաղմամբատակ պատրիարքին
դած բեւեռներով շուր եւ վզի շրթան
եւ պատմական հնութիւն յերոսառէմ
ն. ճարանին մէջ պահուած են :

Երբեմն ի Պոլսի Երուսաղէմի Պատ-
րարքական փոխանորդ Թադևոս-
թադևոսյան վարդապետ, ուրիշ կարգ մը
յիշատակներէ դատ, թողած է չորս հաս
արծաթապատ եւ ոսկեղօծ Աւետարան-
ներ, եւ երեք թեման համակ արծաթ-
աշտանակը՝ ձիւնեանց ճիւղերով արծա-
նագործեալ եւ մինչազօրծ, որ չարաթ
իրիկունները Ս. Գլխադրին առիւն կը
գործէր նախատեսակի ժամանակ եւ կիրա-
կի օրերը կը վերցուէր։

Վանեցի Թեոդորոս Պատրիարքի ձեռ-
նասուն ու քարտուղար եւ 12 տարի
Հնդկաստանի նուիրակութիւն ընող Եւ-
դոկիացի Կարապէտ Եպիսկոպոս յիշատակ
թողած է ոսկի գաւառիկներ եւ 12 ստա-
նի։

Երուսաղէմի ոսկերչական հուշարար
կարգը կրնան դատել Յ. Կատ Գոհա-
րեղէն ձեռք խաչերը, եւ այն ոսկի խա-
չերը, զորս միայն Պատրիարքներուն յա-
տուէ կ'ընծայեն։

Կայ նաեւ անց մեծ խաչ մը Կենաց
Փայտի, զոր ամպ-հովանի տակ Պատ-
րիարքը հանդիսաւոր թաղարարով կը շնչե-
րէ։ Գլխադրին տօնին, Տեառնդարաշին
եւ Չատիկ երկրորդ օրուան մեծ թաղի-
րին։

Չորս մը արծաթ գեղակերտ մեծ աշ-
տանակներ ալ կան, որք մեծ տօներուն
Ս. Յակոբայ սեղանին երկու կողմը կը
զարդարեն։

Մերձան-Պաշտօնները ընդհանրապէս
հրաշակերտ եւ գոհաբերական ձեռագործ
մըն է, ինչպէս քարոցեալ ձկան-պիւնէ
գաւազանը, որ Հնդկաստանի նուիրակ
հանգուցեալ Սահակ վարդապետի բերած
յիշատակելի իրերէն են։

Հին Ամիրաներու բարեպաշտական
յիշատակներն ալ բազմաթիւ են։

Ակնեցի Սեղոս Ամիրան 1727ին Ե-
րուսաղէմի Ս. Յակոբայ վանքին ընծա-
յած է հայրապետական ականաւոր գե-
ղեցիկ գաւառիկ մը, թիւ 1-ը կարեւ-
որ նուէրներէ։ Նորայն, Ակնեցի Եւ-
դոկայ Ամիրայ Յովնանէսեան 1751ին Ե-
րուսաղէմ ուխտի երթալով, նուէր տա-
րած է հետը, ի մէջ այլոց, Ս. Յակոբայ
տաճարին համար 1 արծաթեայ ջուր 56
հոխանոց ներքեւը 8 կանթնոն կախ-
ուած, արծաթ չորանակով եւ վանդակով
Ս. Փրկչի տօնօրինական պատկերներ, Սա-
կար Շարապիտի Մատթայ մէջ կախուե-
ալ համար 1 արծաթ կանթնոն, Ս. Յա-
րութեան տաճարին մէջ՝ Բրիտանի գե-
ղեցեալներ վրայ 1 ոսկի կանթնոն 600
տոմարէն ոսկեղծ Սիւն, Ռէմիէի Ս. Գիւ-
րգի կեկեղեցիին յիշատակ 1 արծաթ ըւր-
վառ, եւ այլն։

Ամիրաներու անմեծ յիշատակներուն
կարգը կրնանք դատել Երուսաղէմի արեւելի
հանգուցեալ Պ. Մուրադ Ստրաթիկոնեանի
կողակից Տիկին Հեղինէի Ս. Յակոբայ
վանքին տուած մարգարտայեռ եւ գու-
հարադար կախկոպտական պատուական
թաղի եւ վակաւը, եւ ձեռք մեծազնիւ
խաչը։

Յերուսաղէմ, ի միջի այլոց, ծա-
րագին կախկոպտական ուրիշ թաղեր
ալ կը գտնուին։
Յովնանէս Գ. Պատրիարքէն մնացած
կախկոպտական թաղն ուղղաւ է, 12
հատ ի շուրջ եւ համապիւ Եւրոպայի
ընդունալով։

Յերուսաղէմ Պատրիարքները տարին
7 անգամ պատարագ կ'ընեն, եւ ամէն

անգամուն զատ զատ ծանարակիւ թաղեր
կը դնեն եւ զգեստներ կը հաղնին, թող
տարուան չորանի մէջ կախկոպտական
17 անգամ մատուցուած պատարագներու
առիւն ի տես հանուած 17 տեսակ ե-
պիսկոպոսական թաղերն եւ տարբեր
տարբեր ծանարակիւ զգեստները։

Հոն աղամանդակու թաղաձեռ սա-
ղաւարտ մը կայ, զոր Երուսաղէմի Պատ-
րիարքները Ոստալուարի արարողութեան
եւ Տեառնեցորդ տօնին օրը միայն գը-
լուխին կը դնեն, եւ որ 10էն աւելի
նօխայ կը կառէ, կը հաւատեն։

Չմիւսեացի Մովսէսեան Յովնանէս
Պատրիարք երեւելի ոսկերչի ուխտաւոր-
ներու գնահատութեան ներկայացուցած
է զայն, թայց չեն կրցած համաձայնիլ
եւ որոշ արժեքին մը յատկացնել անոր։

Երուսաղէմի զանաւորներն զարդերը
միայն աղամանդեալ եւ մարգարտայեռ
կախկոպտական հին թաղերը, ոսկի
մազաղաթեայ Աւետարանները, խորա-
քանդակ եւ նրբակերտ արծաթ ջահերը
եւ կանթնոնները, ձեռք ոսկի խաչերը,
ապրակաղներու համար արծաթեայ կա-
թիկոնիկ-մոմակաղները կամ արծաթեայ
տապանակները չեն, այլ աղամանդեալ
ապիւն միակտուր սքանչելի առն, որ
տարին երեք անգամ ի տես կը հանուի,
աղամանդադարդ առիւններէ պատմական
նորաթափը կամ տրեխը, Ս. Աստուածա-
ծին նկարով հրաշակերտ չորվառը, ա-
ռանց կարտիկ Բաւլը եւ առողանի Ե-
րեք չորվառները (1), Չմիւսեացի Յով-
նանէս ժիւրգ. Պատրիարքին անձնակա-
նին յատկացեալ կախկոպտական զգես-
տը, արծաթեայ ոսկեղծ արծաթեայ
որու զուարթ աղամանդադարդ խաչ մը
կայ, ինչպէս նաեւ Պատրիարքին ծա-
նալու մատանին, որ ընծայուած է Ա-
ւետարտի Պրանձ Եղեթ կայսեր եղբոր-
մէն, շնորհովն անուել վրան արծա-
նագործել, Չմիւսեացի յիւն թէ, Յով-
նանէս Պատրիարքն ալ ի փոխարին
Իսկիւտարցի Բէրիպարճի Պողոս Ա-
ղայէն առնուած ապիւն հաղուսդիւտ
խաչը նուիրած է, որ 50.000 դրուչի գը-
նահատուած է մանսօղտներու կողմէ։

Մայր-Եկեղեցիի Ներկար-իւն արծաթ
խաչերը եւ արծաթեայ Աւետարանները,
որք կալուածաշինութեան պատճառաւ
պիտի ծախուէին, ոսկերչական գեղեցիկ
նուիրեն էին, Երուսաղէմի հաշուին գըն-
ուած։ Սէֆերեան Տ. Սիմէոն արքեպիս-
կոպոսը այդ յիշատակները ձուլել չտա-
լով, հին վիճակէն չհանցեալ եւ Երուսա-
ղէմի դարձնելու կամ սեփականացնելու
միջոցներէ, Երուսի թէ գնաւորին հին
տառններն ալ ի Գառդիւղ գեղարուեստի
հաշակ ունեցող Հայեր, որոնք չթոյլա-
տրէին՝ կեկեղեցիին կալուած դնելու հա-
մար՝ ծախել Ս. Թադևոսի կեկեղեցիին
Տիւղեանց յիշատակին եղող 2½ հոխանոց
այն ծարտարարուեստ եւ քանդակագործ
մեծ խաչը (2), որու պատուանդանին վը-
րայ Գողգոթայի լեռը խիտ նրբաշաղկ
են։

(1) Եւ եւ կը յիշմ Մայր-վանքի մը
մէջ աղամանդադարդ ծանարակիւ չորվառ
մը, զոր տարին մէջ անգամ կախկո-
պտակուել վրան կ'առնէ եկեղեցական
մեծ հանդիսի մը տարի։

(2) Տիւղեանց Ս. Թադևոսի ուրիշ
արծաթեայ յիշատակներ ալ ընծայած
են որոց հետքը Հիւրեւի։

ներկայացուած էր եւ որուն համար ժա-
մանակակից ծարտար ոսկերչներն իրենց
սքանչաղութիւնը միտ յայտնած են։

Յայնկոյ Յորդանանու Բերեք անու-
նով քաղաք մը կայ, ու երբեմն կիրի-
կեցի գաղթականներ կը բնակէին. հոն
1257ին Ս. Յակոբը անուելով կեկեղեցի մը
կառուցուած է, որ ալ ժամ օտարներու
հիւրանոց է, կ'ըսուի։ Այս կեկեղեցիին
աւերակներուն մէջէն արծաթ Սիւն մը
գտնուած էր, եղբորը հայերէն տառերով։
Արդեօք այս պատմական կամ գաղ-
թական Սիւնը Երուսաղէմի գնահատանը(1)
փոխադրուած է։

Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ԱՐՏԱԿԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳՆՐՄԱՆԻԱ ՆԻ ԻՏԱԼԻԱ

Թափաշա աղբու միջամտութիւն մը
կը խնդրէ փրկելու համար Իտալիոյ վար-
կը, որովհետեւ այն վարկերէն ուր ի-
տալիա չկրնայ իր յանձնարարութիւնները
պահել, Երեւելի Նիդերլանդներէն պի-
տի միաստի եւ նոյն իսկ պիտի վտան-
գուի։ «Ուստի պէտք է անհնարինք ընել,
կ'ըսէ Թափաշա, փրկելու համար մեր
նիդերլանդները՝ գերման գրամատուցներուն
պատճեն է այս, եւ ի՞նչ այդ անկողն-
ութիւն անարական է, անդիմապիւս լրա-
մաղուելը պարտի գործակցիլ՝ արդիւնու-
համար Իտալիոյ քաղաքական վարկին
կրեկը հարուածը։»

Նախնայ Զայրեան հրաւէր կը կարգա-
յիւստիւնով եւ Անգլիոյ որ արդիւն ի-
տալիոյ նիւսական քաղաքացու, որուն
կախառի Պրանսա։ Գերմանիոյ եւ Իտա-
կան գործութիւնն աշխարհ տկարացած է
որ չկրնայ հակադրուիլ։
Այս հրաւէրը մտիկ պիտի ըլլաւ Ի-
տալիոյ պալատներուն մէջ ու վիճաբա-
նութիւն կ'ընէ, Կառավարութիւնն ըս-
պատած է իր ամէն հասոյթները, տուր-
քին աւելի քան կարելի չէ յուսալ, մաք-
սաստանց հասոյթները կը նուազին, տըն-
տեսական անգործութիւնը կ'աւելնայ։
Իտալիա ինչ երաշխաւորութիւն պիտի
կրնայ տալ վիճաբանութեան։

Իտալիոյ արդէն ամէն կողմէ գորադ-
րութեան կը հանդիպի, Հանրային կար-
ծիքը եւ մամուլը ահազին նշանակութիւն
ուղած էր տալ անգլիական նաւատորմին
ընկերք այցելութեան, իր հակադրող մը
առնական նաւատորմին այցելութեան։
Արդ, հիմա կը հաստատուի թէ անգլիա-
կան նաւատորմին երեւումը Իտալական
նաւահանգիստներուն մէջ՝ պարզապէս
արհեստագործական եւ պարբերական չըր-
ջան մըն է։ Ամէն երկու տարին անգամ
մը նաւատորմը Արեւելք կ'երթայ, եւ այդ
առիւն կ'առնէ Իտալական ծովե-
ղերէն այս ու այն կողմը, Սապիւն կը
յայտարարեն Լոնտոնի լրագիրները։

Ի ՌԻՍԻԱ

Բեղրպուրկէն կը գրեն թէ Ռուսական
Կառավարութիւնը կը դիւրացնէ յոյն նա-
ւատորմներու Ռուսիա գաղաթիւ, Յոյն
նաւատորմները պարսպ մնացած են հեղ-
կեանական վաճառարարձ նաւատորմին

(1) Աւանդութիւնը կ'ըսէ որ այս գա-
նահատին մէջ պահուած է Աստուծոյ տո
Ս. Արքայ ուղղած երրայեցեղէն նախա-
կին բնագիրը, չըլնաակի մը մէջ գրուած։

պոկեղծութիւն պատճառաւ։ Ռուս Կառավա-
րութիւնը կը դիւրացնէ անոնց առաւելան
հպատակութիւն ընդունելը եւ միանգո-
մայն զերծ կը կարգուցանէ ինչ ինչ տուր-
բերէ։

Ա Ն Գ Լ Ի Ա

Մանուկները թէ Էմիլ Զոլա հրաւիր-
ուած է Անգլիոյ օրագրողներու տարեկան
համագումարին։

Հազարի չափ օրագրող պիտի մա-
նակցին այս համագումարին որ չարաթի
մը չափ պիտի տեսէ, Բացի Պրանսացի
օրագրողներէն, պիտիական, գերմանա-
կան եւ րրիտանական զաղթականու-
թեանց մամուլներուն ուրիշ ներկայա-
ցուցիչներ պատասխանած են իրենց ե-
ղած հրաւերին։

Էմիլ Զոլա Լոնտոն հասար է անցեալ
հիւնդարթի, Բաղմաթիւ աթոյն մը վիճ-
թորա կայարանը դացած էր ընդունելու
համար մեծ վիպատանը եւ Պրանսայի ու-
րիշ օրագրողները, Ներկաներուն մէջ էր
Տէյլ Թէլլէր-Ֆի տէր, Սրբ Էտուարտ Լո-
սան նախկին նախագահ օրագրողներու
կաճառին։ Սրբ Է. Լոսըն ողջունեց Էմիլ
Զոլան յանուն օրագրողներու կաճառին
նախագահին եւ անդամներուն։ Յայտնեց
իրեն այն սքանչաղութիւնը զոր իր հանձնար
կը ներշնչէ անգլիացի գրաւէտներուն,
զգացում որ կ'աւելնայ Պ. Զոլայի ամէն
նոր արտագործութեան։ Էմիլ Զոլա շատ
զգացում կը թուէր այս ընդունելութե-
նէն։ Սրբ Է. Լոսընի շնորհակալութիւն
յայտնեց Պրանսացի օրագրողներու կող-
մէն։

ՕՐՈՒԱՆ ՆԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

Վրէննա, 25 սեպտ.

Աւետարտ վակոն չինոց գործարան-
ները հրաւիրուեցան Ռուսիոյ կառավա-
րութեան ներկայացնել իրենց պայման-
ները, Լոքսմոնթիւնը համար ըլլալիք
ապարանքները արդէն վաւերացուցան
Զարէն։

Բեղրպուրկ, 25 սեպտ.

Ռուսիոյ զանաւորներն 600 միլիոն
ոսկի բուլղարիկ հիւլի միլիոնը կը գտնուի
օտար երկրի գրամատուցներուն մէջ, 12½
միլիոն Պրանսա, 13½ միլիոն Գերմա-
նիա, 13½ միլիոն Եւրոպայի Հո-
լանտա։

Վրէննա, 25 սեպտ.

Գրեկոմիլը գորտպետը պատերազ-
մական նախարար անուանեցաւ։

ՍԿԱՆԿ ԳՐԱՅԱՐԻ ՄԸ ԱՂԵՐ ԿԱՅԻ

Դիմել Հայրենի խմբագրատունը։

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՕՐԱԳՐՈՐԸ

2000-ԵՐԱՐԹ. 1893. ՍԵՊՏ. 15 27 (Ն. 8.)
3000-ԵՐԱՐԹ. Երեւելի Հայր. 8826=1386
Հոտի 6. — Զմարական Թուական. 1868
1332. — Զմարական Հիւրեթի. 1311. Բեպիւ ԵԿԻ
ԿԵԼ 17—ԵԿԵԼ ԵԿԵԼ. 1309. Իւլի 15.
ԿՐՈՆԱԿԱՆ. ԲԿ. Պաշտ.
ՊԱՏԱՐԱԿԱՆ. 1804. Հրաժարական Գաղաթ
Պատրիարքի.
1844. Մեծ հրէի Գեղեթիւնի փաշա մա-
հալէի թաղը.
ԿԵԼ ՕՐ — 6

ՍԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՕՏՈՒՄՆ ՀԱՅՐԱԳԵՏԻ

Թիֆլիսէն մեղ կը գրեն թէ Ա.
մենայն Հայոց նորրնաիր Հայրապե-
տին օծումը պիտի կատարուի ի Ս.
Էջմիածին, Խաչկերտի կերակին,
սեպտ. 26։

ԵՐԿՈՒ ՆԵՊՈԿՈՊՈՍՆԵՐԸ

Պաթուկէն մեղ կը գրեն սեպ-
տ. 26 թուականով.

Տ. Սուքիաս Եպս. Պարգեանց և
Տ. Ներսէս Եպս. Խիւտալէրտեան
որք Խարկով եկած էին, ոչ թէ Ս.
տեսայի այլ ուրիշ ճամբով մեկնա-
ն Էջմիածին երթալու։ Այժմ կը
սպասեն Սեւանայ կղզին։

ԵՐԱՐԹԻՆ ԿՆԱԳՐՈՎ ԽՆԴՐԱԾ ԵՐ

Պատրիարքարանէն փութացնել հարկ է.
Համ կարգադրութիւններն որպէս զի ի-
րենց նորընտիր առաջնորդ Տ. Յակոբ Կ.
Կեօնեան ժամ տալ կարենայ իր պղ-
տօնասեղին երթալ, Պատրիարքարանը
պէտք եղած անօրինութիւններն ըրաւ։

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԻՋՈՍԿՈՒՄԱՐ ԳԵՂ ԱՂ-

բաստայ խնամակալութեան զրկուած Յի-
տուի եւ 12 ծրար թէյը կիրակի օր զիւ-
նին աղքատներուն բաժնուցեալ Գոյն խը-
նամակալութեան կողմէ դուռն անցնող
Աղքատայ խնամակալութիւնը այ-
թիւն մաս մըն ալ գրեզին թաղապետու-
թեան ձեռքով բաժնել տուաւ իսլամ ա-
ղքատներու։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

Լոնտոնի հրապարակ երկուշաբթի
հանդարտ էր, բայց հաստատուեալ եւ
բարձրացումի ձգտում կար լաւագոյն
թուղթերուն համար, սակայն չափազի-
տութիւնը գործ չը ընէր։ Անգլիական
քաղաքային կ'ընէր 1/4 լաւ հաշիւ փո-
խաութիւններէ 1/4 վրայ կը դնէին։ Ա-
ղքատական թուղթեր եւ պոկկալակալ
փոխառութիւնները հաստատուած էին
մինչդեռ հեղինակաւ 1/4 վրայ կը դնէր
1/4։ Օսմանեան սերիներէն Ա. եւ Կ. Կի-
թար 5/4. Բ. եւ Գ. կը մնային անփո-
փոխ եւ Գ. կը գրցէր 21 1/16։

Բարդիի հրապարակին վրայ եղած
գործերն աննշան էին. եղբայրական տը-
մէթուղթերը լաւ բնուած էին, բայց
խաղաղական բանին ու սպանիական տը-
տաքերը կ'ընէին։ Օսմանեան թուղթե-
րն ալ գրեթէ կայուն էին, Էղած քան
եւ փոփոխութիւնները զէպի տնկում գ-
ցին, երկաթուղին 1/4 կը կործնէր։

ԶԱՆԴԱՐԱՆ ԳՈՐԾԱՎՈՐ

ԶԱՆԴԱՐԱՆ ԳՈՐԾԱՎՈՐ	109 25
Երեք ամիս Լոնտոնի վրայ.....	23
ԲՈՒՆՈՒՆԵՐ	
Երեք ամիս Երեւելի Հայր.	24 03
Երեք ամիս Երեւելի Հայր.	24 06
Երեք ամիս Երեւելի Հայր.	87

ԹԵՐԹԵՆ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի (ՅԷ)

Ս. ՄՈՐԱՊԱՐՏԸ

ՄԱՍՆ Ե.

Ճմրկեալ թուղթ մը կար հոն, մա-
տերն անոր դպրի ու զայն բռնէր էին եւ
զինքը զոգացնողն այս էր...
Թուղթը աչքին առջեւն էր... ու չէր
համարձակեր բանալ զայն...

Թուղթը դեղնած էր ու իր ճմրկեալ
վիճակին մէջ կը պահէր առեւտրի զինքն
առաջին անգամ բռնող ու իր վրայ յու-
սահառութեամբ ու բարկութեամբ կը-
կուղ մատուցէր հեղեղը։

Վերջապէս, արեւն քրտնքի մէջ
սիրտ ըրաւ զայն բանալու։

Բայաւ... ու կարողաց անոր պա-
րուսական մահացու տողերը։
Ստորագրութիւն չկար. այս տեսակ
նամակները միշտ անտուրադիր կ'ըլլան։
Երբ ինչոն նամակին ընթերցումն
աւարտեց, թուղթն ինկաւ իր անդոր

ձեռքերէն եւ գլուխը, օտակալի կերպով
տեղուած առջին ծոցը։

Իր բոլոր պատրանքները ցնդեցան։
Ինչ որ կար իր անձին վրայ բարի ու
գեղեցիկ կը կործանէր։

Գողցեալ իր հոգւոյն մահուան հանդի-
սատեա կ'ըլլար։

Չլացաւ, ծաւը չափազանց ուժեղ էր,
կատարեալ անզգայութեան մը մէջ ին-
կած էր։

Երկար առնել այսպէս մնաց անշարժ
եւ կարծեա ընացած, թէ եւ աչքերը խո-
շոր խոշոր բացած էր։

Տառնակի ու օտու շնչառութիւն մը
կ'ըլլէր կուրծքէն։

